

امکان‌سنجی و مدیریت جاذبه‌های گردشگری با تأکید بر دیدگاه گردشگران (نمونه موردی: شهر برازجان)^۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۶/۰۲ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۰/۰۸/۰۵

مسعود صفایی‌پور^{۱*} مجید گودرزی^۲ فاطمه قدوسی‌فرد^۳

- ۱- استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
- ۲- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
- ۳- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

چکیده

گردشگری از مهم‌ترین فعالیت‌های انسان معاصر است که همراه با به وجود آوردن تغییراتی شگرف در سیمای زمین، اوضاع سیاسی، اقتصادی و فرهنگی روش زندگی انسان‌ها را دگرگون می‌سازد. امروزه صنعت گردشگری یکی از منابع مهم تولید، درآمد، اشتغال و ایجاد زیرساخت‌ها برای نیل به توسعه پایدار به شمار می‌آید و به‌عنوان یکی از عوامل اقتصادی کشورها از سوی برنامه‌ریزان اقتصادی پذیرفته شده است. هدف از پژوهش حاضر بررسی و تحلیل پتانسیل‌های گردشگری شهر برازجان هست. جامعه هدف شامل متخصصین، کارشناسان گردشگری، گردشگران و رهگذرانی است که از منطقه مورد مطالعه دیدن کرده‌اند. جهت تحلیل داده‌ها از آزمون‌های T تک نمونه‌ای، فریدمن و کای اسکوتر در نرم‌افزار SPSS استفاده شد. نتایج بررسی‌ها نشان داد در بیشتر ظرفیت‌های گردشگری شهر برازجان، مقدار محاسبه بیش‌ازحد مبنا است و مهم‌تر اینکه در بیشتر ظرفیت‌ها این تفاوت به لحاظ آماری معنادار است و وضعیت گویه‌های مربوط به جاذبه‌های گردشگری چشم‌گیر و معنادار است و به بیان دقیق‌تر، شهر برازجان از لحاظ شرایط طبیعی با میانگین ۱۷/۲۲، مذهبی با میانگین ۱۵/۱۷ و تاریخی با میانگین ۹/۵۶ دارای پتانسیل بالای گردشگری در استان بوشهر هست.

واژه‌های کلیدی: صنعت گردشگری، پتانسیل گردشگری، آزمون T تک نمونه‌ای، شهر برازجان.

^۱ این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری با عنوان «امکان‌سنجی ظرفیت‌های توسعه گردشگری شهر برازجان» در دانشگاه شهید چمران اهواز می‌باشد.
* نویسنده رابط: safae_p@scu.ac.ir

مقدمه و بیان مسئله

صنعت گردشگری پس از صنعت نفت و خودروسازی سهم به سزایی در تولید ناخالص داخلی کشورها ایفا می‌نماید (عربشاهی، آریانفر، ۱۳۹۲: ۱۲). گردشگری همچنان یکی از بهترین بخش‌های موقعیت‌یابی اقتصادی است تا بتواند با فراهم آوردن معیشت، ایجاد صلح و فهم و کمک به محافظت از محیط‌زیست رشد اقتصادی اجتماعی ما را به وجود آورد (سازمان جهانی گردشگری^۱، ۲۰۱۷). امروزه در چهارچوب طرح‌های آمایشی یا کالبدی، اعم از ملی، منطقه‌ای یا محلی توریسم به‌عنوان یکی از ابزارها و مؤلفه‌های مهم توسعه و محرومیت‌زدایی به شمار می‌رود (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۴: ۱). صنعت گردشگری به‌عنوان یک عامل تغییر در چشم‌انداز اقتصادی، اجتماعی، محیط مقصد گردشگری، دیده می‌شود. فعالیت‌های گردشگری همچنین فرصت‌های اشتغال و کارآفرینی را به جامعه محلی می‌دهد (شریف و لونیک^۲، ۲۰۱۴). مشارکت جامعه محلی به‌مثابه یکی از ارکان توسعه پایدار در توسعه گردشگری ضروری است (ضیایی و همکاران، ۱۳۹۲). توریسم یکی از امیدبخش‌ترین فعالیت‌هایی است که از آن به‌عنوان گذرگاه توسعه یاد می‌شود (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۴: ۱) با توجه به اینکه صنعت گردشگری در اقتصاد هر کشور می‌تواند سهم به سزایی ایفا نماید، بنابراین برنامه‌ریزی و دسترسی آسان گردشگران و مسافران به مکان‌های گردشگری یا میراث فرهنگی و خدماتی در هر منطقه یا کشور می‌تواند درآمد حاصله از این صنعت را چند برابر نماید (کاظمی نیا و میمندی، ۱۳۹۵: ۲). امروزه آثار تمدنی برجای مانده در شهرها به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین جاذبه‌های گردشگری مورد توجه گردشگران قرار می‌گیرند (رهنمایی، ۱۳۹۰: ۲۲). شهرها حافظه تاریخی بشریت هستند و بسیاری از رخدادهای مهم هر کشوری در شهرهای آن‌ها اتفاق افتاده است (رهنمایی، ۱۳۹۰: ۲۲). توسعه گردشگری برای هر مکان و اجتماعی مطلوب و شایسته نیست، بلکه برای مکان‌هایی مطلوب است که دارای منابع و پتانسیل‌های کافی جهت گردشگری بازارهای بالقوه برای جذب گردشگران، نیروی انسانی و سرمایه‌گذاری کافی برای حمایت بخش گردشگری و پشتوانه دولتی و خصوصی نسبت به منطقه باشد. هر منطقه با توجه به شرایط جغرافیایی خود دارای پتانسیل‌های متنوعی هست صنعتی، کشاورزی، دارا بودن معادن. برخی از مناطق هم مانند شهر برازجان که دارای قدمتی باستانی هست در نقطه‌های متفاوت دارای آثار باستانی و گردشگری قابل توجهی هست که با شناسایی و موردتوجه قرار گرفتن و رسیدگی می‌توان به یکی از نقاط گردشگر پذیر تبدیل شود. البته در سال‌های اخیر شرایط کمی بهتر شده و با ثبت کردن آثار باستانی در وضعیتی تقریباً مثبت قرار دارد و در این‌یکی دو سال اخیر توانسته پذیرای گردشگران خارجی نیز باشد. استقبال از این منطقه دوره زمانی خاص خودش را دارد. به علت دمای بالای هوا و اثرات نامطلوب گرمای حدوداً پنجاه درجه معمولاً فصل زمستان و اوایل بهار گردشگران داخلی و خارجی بیشتری را جذب می‌کند. امکان‌سنجی و ارزیابی پتانسیل‌های گردشگری شهر برازجان به‌عنوان بخش مرکزی شهرستان دشتستان جهت توسعه گردشگری برای سرمایه‌گذاری و جذب گردشگران بسیار حائز اهمیت هست. تعیین قطب‌ها و مراکز برتر و رتبه‌بندی آن‌ها و انتخاب نواحی برتر در توسعه گردشگری به‌منظور خدمات‌رسانی بهتر، عدالت اجتماعی و اقتصادی در سطح نواحی ضروری است. یکی از راه‌های انتخاب نواحی برتر و ارزیابی پتانسیل‌های مناطق گردشگری در نظر گرفتن معیارهای ارزش بصری، تعداد جاذبه گردشگری، دسترسی

^۱UNWTO

^۲-Sharif & Lonik

آسان، فضای قابل توسعه، نزدیکی به کانون‌های گردشگر فرست و حجم تقاضا هست. شهر برازجان از مناطق مستعد برای گردشگری است و به علت گستردگی و پراکندگی نقاط گردشگری و دارا بودن پتانسیل‌های متعدد، شناخت منطقه برتر جهت برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری برای جذب گردشگران با بهره‌گیری از روش‌های علمی ضروری می‌نماید. با توجه به آنچه ذکر شد هدف اصلی پژوهش حاضر شناسایی، امکان‌سنجی و ارزیابی ظرفیت‌های توسعه گردشگری شهر برازجان هست.

سؤال پژوهش

مهم‌ترین سؤال پژوهش جهت نیل به هدف پژوهش عبارت است از:
✓ ظرفیت‌های غنی توسعه گردشگری شهر برازجان کدامند؟

فرضیه پژوهش

بر اساس سؤال پژوهش و اهداف مشخص‌شده، فرضیه اصلی پژوهش عبارت است از:
✓ به نظر می‌رسد در شهر برازجان ظرفیت‌های غنی جهت توسعه گردشگری وجود دارد.

مبانی نظری

قبل از شروع مطالعه گردشگری لازم است نگاهی دقیق به مفهوم گردشگری داشته باشیم. بر اساس تعریف سازمان جهانی جهانگردی گردشگری فعالیت‌های افرادی است که برای گذراندن اوقات فراغت، شغل و یا اهداف دیگر به مدت یک سال متوالی به مکان‌های خارج از محیط معمول خود سفر و اقامت می‌کنند (لنزن^۱، ۲۰۱۸). گردشگری روندی است که از دیرزمان با اشکال خود در جوامع انسانی وجود داشته و تدریجاً طی مراحل تاریخی سیر تکامل خود را تا عصر حاضر پیموده است (عطایی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۰۵). رایج‌ترین نگاه به گردشگری در جهان معاصر رویکرد اقتصادمحور است (نصراللهی و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۴) جهانگردی بزرگ‌ترین فعالیت اقتصادی در جهان است (صفایی پور و گودرزی^۲، ۲۰۱۵) گردشگری علاوه بر ایجاد اشتغال، موجب رشد درآمد ملی می‌شود که بخشی از این درآمد به‌صورت درآمد ارزی حاصل می‌شود (نصراللهی، ۱۳۹۳: ۲۴). امروزه گردشگری برای بسیاری از مدیران و مسئولان شهری به‌صورت یک امر اقتصادی بااهمیت درآمده است (ذاکری و صادقلو، ۲۰۱۴: ۲۰). گردشگری با سایر بخش‌های جامعه رابطه‌ای تنگاتنگ دارد (حسن‌پور، محمود، ۱۳۹۶: ۳) بنابراین بخش خصوصی می‌تواند نقش مهمی در تبلیغ منافع مردم از طریق گردشگری بدون اتکا به دولت داشته باشد (کروز^۳، ۲۰۱۴: ۲۹۵) گردشگری، فعالیتی اجتماعی است که شامل رفتار انسانی، استفاده از منابع، تعامل با دیگران، اقتصاد و محیط است (معروف نژاد و امیری، ۱۴۰۰: ۵). گردشگری را می‌توان مجموعه تعامل‌هایی دانست که در فرایند جذب و میهمان‌داری بین توریست‌ها، سازمان‌های مسافرتی، دولت‌های مبدأ، دولت‌های میزبان و مردم محلی برقرار می‌شود. (سلیمان پور: ۲۰۱۷: ۱۲). با توجه به آنچه ذکر شد می‌توان به‌صورت خلاصه می‌توان به چند مورد از مکاتب رایج در حوزه گردشگری اشاره کرد:

¹- Lenzen

²- Safae pour & Goodarzi

³-Coroz

الگوی توسعه گردشگری جامعه محور

الگوی توسعه گردشگری جامعه محور در راستای توسعه پایدار از جدیدترین مدل های توسعه گردشگری است. گردشگری جامعه محور نوعی از گردشگری است که پایداری فرهنگی، اجتماعی و زیست محیطی را مدنظر دارد. به وسیله جامعه و برای جامعه، مدیریت و مالکیت می شود و هدف آن توانمندسازی بازدیدکنندگان از طریق افزایش دانش و آگاهی شان درباره جامعه و روش های بومی زندگی است.

الگوی توسعه گردشگری فرهنگ محور

این مدل مبتنی بر ایدئولوژی ها و هویت است و در آن حداکثر دخالت دولت وجود دارد. در این الگو، گردشگری قابلیت توسعه در چارچوب مرزهای نمادین فرهنگی و ایدئولوژیک معینی را دارد و هنر و رسالت مدیریت توسعه گردشگری شناخت این قابلیت هاست (آزادی، ۱۳۹۱: ۴۰).

الگوی توسعه گردشگری اقتصاد محور

این مدل مبتنی بر اقتصاد آزاد و نظام بازار یا حداقل دخالت دولت هاست. در این الگوی توسعه ای می توان به بررسی این موضوع پرداخت که تا چه میزان وضع موجود گردشگری توانسته است از حداکثر ظرفیت و قابلیت های موجود توسعه ای برخوردار شود و تلاش اصلی معطوف به توسعه گردشگری در چارچوب های معین است.

با توجه به آنچه در بالا ذکر گردید تاکنون مطالعات فراوانی در حوزه گردشگری در سطح بین المللی و ملی صورت گرفته است که به صورت خلاصه به چند مورد اشاره می شود: الکس لی^۱ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان دسته های گردشگری و اقامتگاه های همانند، اثرات ناهمگن فضایی را بررسی می کند و نتایج پژوهش نشان می دهد که خوشه های گردشگری به ویژه در خدمات اقامتی و صنایع غذایی منجر به عملکرد برتر می شود. سانگ تا لی^۲ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان مقایسه دیدگاه های بخش های گردشگری و فرهنگی در تایوان با استفاده از روش دلفی ادارات را رتبه بندی می کند و در نتیجه هر دو بخش گردشگری و فرهنگی می توانند به توسعه فرهنگی برسند. فیلیپ پارک^۳ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان نظریه برنامه ریزی و برنامه ریزی گردشگری به بررسی برنامه ریزی گردشگری می پردازد و در نتیجه بیان می کند که برنامه ریزی گردشگری می تواند مزایای گردشگری را برای جوامع و اقتصادهای محلی به حداکثر برساند و استفاده صحیح از منابع را ارتقا بخشد. جولیان فرناندس و ماریانا سارمنتو^۴ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان نوآوری در گردشگری از طریق بازاریابی رابطه ای و ایجاد ارزش مشترک پرداختند و نتایج این پژوهش نشان می دهد که ارتباط نزدیکی با مهمانان در طول اقامت آن ها برقرار شده است. جانگ لی^۵ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان نژادپرستی در بازمینی های گردشگری و توریسم، تأثیر تبعیض نژادی را بر روی احساس گردشگران تجزیه و تحلیل و بررسی می کند. کروز^۶ (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان گردشگری و تأثیر آن در کاهش فقر

^۱- Alex lee 2020

^۲- Sung-Ta Liu 2020

^۳- Philip pearce 2020

^۴- Juliana fernandes & mariana sarmento 2020

^۵- Gang li 2020

^۶- Croes 2014

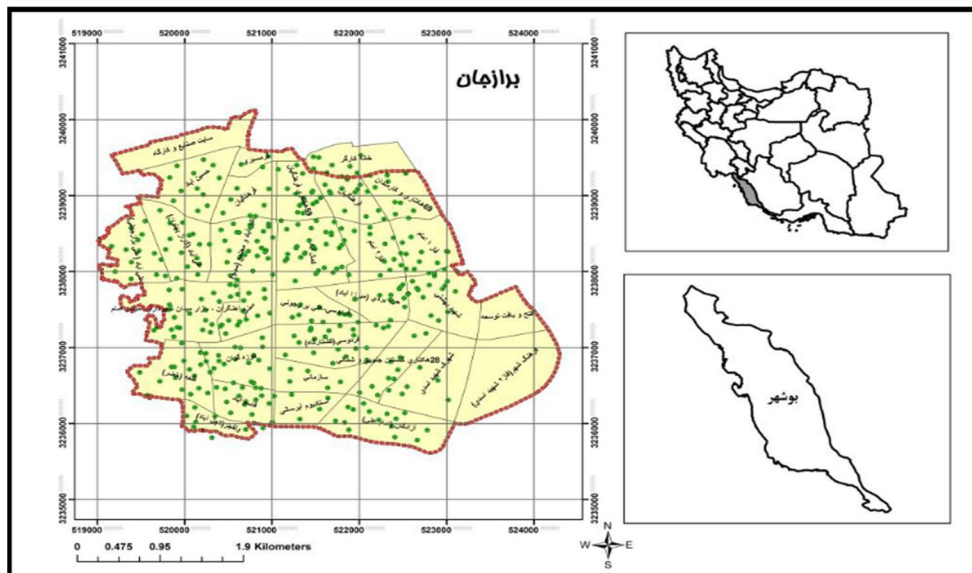
نمونه موردی آمریکای لاتین را بررسی کرده است و در این پژوهش به این نتیجه رسیده است که گردشگری می‌تواند در کاهش فقر مؤثر باشد و به اندازه کافی سریع و به نفع آمریکای لاتین است. جان کاردناز^۱ و همکار (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان رشد گردشگری و تأثیر آن بر توسعه اقتصادی به بررسی رشد گردشگری و تأثیر آن بر توسعه اقتصادی پرداخته است و نتیجه پژوهش تأیید می‌کند که بین رشد گردشگری و توسعه اقتصادی رابطه وجود دارد بخصوص در کشورهای توسعه‌یافته. شای^۲ و ون وو (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان مدل‌سازی وفاداری به مقصد در گردشگری جهانی به بررسی عوامل مؤثر بر وفاداری به مقصد، تجربه سفر مشتری و رضایتمندی از سفر در زمینه گردشگری می‌پردازد و در نتیجه هر سه این عوامل در وفاداری به مقصد مهم هستند. قربانی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان شناسایی عوامل هوشمندی سازمان در سازمان‌های ارائه‌دهنده خدمات گردشگری در استان خراسان جنوبی به شناسایی عوامل هوشمندی در صنعت گردشگری خراسان جنوبی پرداخته است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که خدمات الکترونیک (غیرحضوری) برای گردشگران، کارکنان آموزش‌دیده و مسلط به زبان خارجه، خدمات و محصولات مکمل در کنار محصول اصلی سازمان، ارائه تجربه سفر هوشمند، آزاداندیشی و نوآوری کارکنان گردشگری و سرانجام استفاده از روش‌های نوین بازاریابی گردشگری، از جمله مهم‌ترین عوامل هوشمندی در سازمان‌های گردشگری هستند. گودرزی و آلبوالدی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان بررسی و ارزیابی بسترهای توسعه گردشگری خلاق در شهر اهواز با استفاده از مدل SWOT پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان‌دهنده وجود ظرفیت‌های توسعه گردشگری خلاق در شهر اهواز هست اما باین حال موانعی نیز در این راه وجود دارد. مقیمی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان شناسایی، ارزیابی و رتبه‌بندی خورهای شرق تنگه هرمز به‌منظور توسعه پایدار گردشگری (از میناب تا جاسک)، خورهای شرق تنگه هرمز از نظر توسعه گردشگری ارزیابی شده است. نتایج پژوهش نشان داد که در روش بریل‌ها سایت خور آذینی با کسب ۸۷۰ امتیاز از کل امتیاز ارزش‌ها در رتبه اول قرار دارد. سایت تیاب، کلاهی، لوران و کرگان در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

محدوده مورد مطالعه

این شهرستان تقریباً در وسط راه‌های ارتباطی شمال به جنوب استان قرار دارد؛ همچنین جاده شیراز - بوشهر از میان آن می‌گذرد. دشتستان دارای ۷ شهر، ۵ بخش و ۱۹۲ روستا است. کوهستان گیسکان با دو قله گیسکان (به ارتفاع ۲۶۰۰ متر) و قله بزپر (به ارتفاع ۱۴۲۰ متر) در شرق برازجان قرار دارد؛ دو رود دالکی و شاپور سیراب کننده دشتستان پهناور هستند. دمای دشتستان بین ۰ تا ۵۰ درجه در طول سال متغیر است؛ بارش سالانه نیز حدود ۲۵۰ میلی‌متر است. نژاد اهالی اکثریت پارس و گویش آن‌ها پارسی آمیخته با لری است. برازجان، مرکز دشتستان، در موقعیت جغرافیایی ۵۱ درجه و ۱۲ دقیقه و تا ۵۱ درجه و ۲۰ دقیقه طول شرقی و ۲۹ درجه و ۱۶ دقیقه تا ۲۹ درجه و ۲۲ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته و ارتفاع نسبی آن از سطح دریا ۸۰ متر است. دومین شهر بزرگ استان بوشهر با ۱۱۰/۵۶۷ هزار نفر جمعیت و ۱۵۳۸ هکتار وسعت است که در نزدیکی کوهستان گیسکان واقع شده است (www.Borazjancity.com).

³ Juan Cardenas

⁴ - Chih -Wen - Wu

شکل شماره ۱. موقعیت جغرافیایی شهر برازجان در تقسیمات کشوری
 مأخذ: استانداری بوشهر؛ ترسیم نگارنده، ۱۴۰۰

روش پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی - نظری و به لحاظ ماهیت و روش، توصیفی - تحلیلی است. روش گردآوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای و پیمایشی بوده است. جامعه آماری شامل گردشگرانی است که در بازه یک‌ساله اخیر از جاذبه‌های گردشگری منطقه مورد مطالعه دیدن کرده‌اند که طبق آمار اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری شهر برازجان، ۴۵۰/۲۰۷ نفر بوده است. از این تعداد، ۳۰۰ نفر با استفاده از فرمول کوکران به عنوان نمونه آماری مشخص شدند. برای تعیین روایی صوری و محتوایی پرسشنامه، پرسشنامه تحقیق بین ۱۵ نفر از اساتید و متخصصان امر برای بیان نظرها در زمینه انشاء و تعداد سئول‌ها توزیع شد. برای محاسبه پایایی ابزار اندازه‌گیری، ۳۰ پرسشنامه توزیع و گردآوری گردید و سپس با استفاده از روش آلفای کرونباخ پایایی محاسبه گردید که میزان آلفای کرونباخ متغیرها (بالتر از ۰/۷) بود که حاکی از پایایی مناسب ابزار اندازه‌گیری است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش در دو بخش آمار توصیفی برای توصیف متغیرهای مربوط به ویژگی‌های فردی پاسخگویان و آمار استنباطی به منظور تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه آورده شده است.

یافته‌های توصیفی

توزیع فراوانی و درصد فراوانی نمونه‌های تحقیق نشان می‌دهد که ترکیب سنی پاسخگویان در ۳ گروه سنی طبقه‌بندی شده است. به بیان دقیق‌تر ۰/۰۳ درصد پاسخگویان در گروه سنی کمتر از ۲۰ سال، ۸۰/۴ درصد در گروه سنی ۲۰ - ۴۵ سال، ۱۶/۳ درصد در گروه سنی ۴۵ - ۶۵ سال مورد پرسشگری

قرار گرفته‌اند. همچنین از لحاظ جنسی، ۱۷۵ نفر از پاسخگویان معادل ۵۸/۳ درصد را مردان و ۱۲۵ نفر معادل ۴۱/۷ درصد را زنان تشکیل داده‌اند. توزیع فراوانی برحسب سواد نیز نشان می‌دهد بیشترین فراوانی به ترتیب در گروه لیسانس با ۳۵ درصد، فوق لیسانس ۲۳ درصد، دیپلم ۲۱ درصد، فوق دیپلم ۱۲ درصد و در نهایت زیر دیپلم ۹ درصد هست. از لحاظ وضعیت شغلی نیز وضعیت افراد مورد مطالعه در چهار گروه تقسیم‌بندی گردید و بررسی‌ها نشان داد از میان پاسخ‌دهندگان ۳۴ درصد دارای شغل آزاد، ۲۸ درصد کارمند، ۲۸ درصد سایر مشاغل و در نهایت ۱۰ درصد دانشجو می‌باشند؛ و در نهایت توزیع فراوانی و درصد فراوانی نمونه‌های تحقیق نشان داد که از لحاظ وضعیت درآمدی نیز ۴۵ درصد افراد پاسخ‌دهنده دارای وضعیت درآمد متوسط، ۱۸ درصد خوب، ۱۰ درصد ضعیف، ۵ درصد خیلی خوب و ۲ درصد خیلی ضعیف می‌باشند.

یافته‌های استنباطی

در راستای آزمون فرضیه پژوهش از آزمون‌های T تک نمونه‌ای استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون T تک نمونه‌ای طبق جدول (۱) نشان داد بیشتر ظرفیت‌های مقدار محاسبه‌شده بیش از حد مینا است و مهم‌تر اینکه در بیشتر ظرفیت‌ها این تفاوت به لحاظ آماری معنی‌دار است.

جدول شماره ۱. نتایج آزمون T تک نمونه‌ای بر روی گویه‌های ظرفیت گردشگری برازجان

گویه‌ها	کران بالا	کران پایین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره T
گردشگری و امکانات تفریحی	-۰/۲	-۰/۵۰	۰/۰۰۰	۲۹۹	-۴,۷۶۴
گردشگری تاریخی برازجان	۷,۴۴	۵,۶۸	۰/۰۰۰	۲۹۹	۱۴,۷۰۲
جاذبه‌های مذهبی برازجان	۷,۹۹	۶,۳۸	۰/۰۰۰	۲۹۹	۱۷,۵۳۳
جاذبه‌های تاریخی برازجان	۱۵,۷۲	۱۲,۷۲	۰/۰۰۰	۲۹۹	۱۸,۶۴۶
سوغات برازجان	۴,۴۷	۳,۳۲	۰/۰۰۰	۲۹۹	۱۳,۲۵۵
موقعیت و دسترسی به برازجان	-۱,۹۸	-۲,۰۰	۰/۰۰۰	۲۹۹	-۳۴۵,۸۳۷
وفاداری به گردشگری در برازجان	۰/۲۹	۰/۰۶	۰/۰۰۳	۲۹۹	۳,۰۴۷
اطلاع رسانه جاذبه‌های گردشگری	-۰/۹۲	-۱,۱۲	۰/۰۰۰	۲۹۹	-۱۹,۸۹۱
مهمان‌نوازی مردم برازجان	۱,۱۴	۰/۹۰	۰/۰۰۰	۲۹۹	۱۶,۳۳۲
توصیه سفر به برازجان	۰/۷۰	۰/۴۲	۰/۰۰۰	۲۹۹	۷,۸۸۵
نقاط قوت گردشگری برازجان	۱۳,۲۶	۱۱,۰۸	۰/۰۰۰	۲۹۹	۲۲,۰۲۵
انتظار و برآورد از شهر برازجان	-۰/۸۷	-۱,۰۰	۰/۰۰۰	۲۹۹	-۲۸,۰۸۲
رتبه گردشگری شهر برازجان در استان	-۰/۲۲	-۰/۴۶	۰/۰۰۰	۲۹۹	-۵,۷۹۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

با توجه به جدول شماره (۱)، تأثیر مکان‌های تاریخی: کاروانسرای مشیرالملک، بازدید از تپه نمازگاه در ده قائد، بازدید از کاخ چرخاب، بازدید از کاخ بردک سیاه در میزان انگیزه برای سفر به شهر برازجان، تأثیر

جاذبه‌های مذهبی-فرهنگی: مشاهده آداب و رسوم سنتی برازجان (تعزیه)، زیارت بقاع متبرکه (شاهزاده ابراهیم)، نحوه برخورد مردم برازجان (مهمان‌نوازی و صمیمیت) در میزان در انگیزه برای سفر به برازجان، تأثیر جاذبه‌های طبیعی: پارک سرکره، غار گوریک، دشت نرگسی، نخلستان‌ها، گندم ریز چه میزان در انگیزه برای سفر به برازجان، تأثیر خرید: خرید صنایع‌دستی (حصیر، کپو، زنبیل) و خرید خرما-شیره-رطب-ارده در میزان در انگیزه برای سفر به برازجان، میزان افزایش ناهنجاری‌های اجتماعی بر اثر توسعه گردشگری و افزایش رفت‌وآمدهای ناشناس و غریبه در منطقه، میزان تأمین امنیت موردنیاز گردشگران (جامعه میهمان) و امنیت عمومی در شهر مورد نظر، میزان ضروری و تأثیرگذار سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در توسعه گردشگری در شهر برازجان، میزان وفاداری گردشگران شهر برازجان نسبت به جاذبه‌های گردشگری این شهر (میزان وفاداری گردشگر عبارت است از قصد گردشگر به بازدید مجدد از مقصد و همچنین توصیه به دیگران جهت سفر به مقصد شهر برازجان)، میزان تأثیر رفتار صمیمانه و مهمان‌نوازی مردم برازجان در توسعه گردشگری و جذب گردشگر تا چه اندازه به دیگران توصیه می‌کنید که به برازجان سفر نمایند و نقاط قوت شهر برازجان به لحاظ گردشگری بیشتر از حد میانگین می‌باشند.

میزان ایجاد امکانات تفریحی و سرگرم‌کننده به انگیزه رشد گردشگری و حضور بیشتر گردشگران در منطقه موقعیت جغرافیایی و قرارگیری شهر برازجان در مسیر ارتباطی شیراز-کازرون-بوشهر در میزان انگیزه برای سفر به برازجان، میزان ضروری و تأثیرگذار بودن سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در توسعه گردشگری در شهر برازجان، میزان وفاداری گردشگران شهر برازجان نسبت به جاذبه‌های گردشگری، رده‌بندی شهر برازجان و رتبه‌بندی شهر برازجان به لحاظ جذابیت در مقایسه با مناطق دیگر کمتر از حد میانگین هست. در گام بعدی پژوهش جهت مشخص شدن مهم‌ترین شاخص‌های تأثیرگذار بر جذب گردشگر در شهر برازجان از آزمون فریدمن، خی دو و کای اسکوئر بر روی گویه‌های مورد نظر استفاده شد که نتایج آن در جداول زیر ارائه شده است:

جدول شماره ۲. نتایج آزمون فریدمن بر روی گویه‌های ظرفیت گردشگری شهر برازجان

گویه‌ها	تعداد نمونه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	میانگین
گردشگری و امکانات تفریحی	۳۰۰	۵	۱	۱,۲۹۷	۲,۶۴
گردشگری تاریخی برازجان	۳۰۰	۳۴	۱	۷,۷۲۸	۹,۵۶
جاذبه‌های مذهبی برازجان	۳۰۰	۲۳	۱	۷,۱۰۰	۱۰,۱۹
جاذبه‌های تاریخی برازجان	۳۰۰	۵۳	۱	۱۳,۲۰۹	۱۷,۲۲
سوغات برازجان	۳۰۰	۱۲	۱	۵,۰۸۷	۶,۸۹
موقعیت و دسترسی به برازجان	۳۰۰	۲	۱	۰/۱۰۰	۱,۰۱
وفاداری به گردشگری در برازجان	۳۰۰	۵	۱	۱,۰۰۴	۳,۱۸
اطلاع رسانه جاذبه‌های گردشگری	۳۰۰	۵	۱	۰/۱۸۸	۱,۹۸
مهمان‌نوازی مردم برازجان	۳۰۰	۵	۱	۱,۰۸۲	۴,۰۲
توصیه سفر به برازجان	۳۰۰	۵	۱	۱,۲۳۷	۳,۵۶
نقاط قوت گردشگری برازجان	۳۰۰	۳۴	۱	۹,۵۷۰	۱۵,۱۷

انتظار و برآورد از شهر برازجان	۳۰۰	۴	۱	۰/۵۷۶	۲,۰۶
رتبه گردشگری شهر برازجان در استان	۳۰۰	۵	۱	۱,۰۱۷	۲,۶۶

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

مقایسه میانگین‌ها در جدول شماره (۲) نشان می‌دهد که تأثیر جاذبه‌های طبیعی: پارک سرکره، غار گوریک، دشت نرگسی، نخلستان‌ها، گندم ریز در میزان انگیزه برای سفر به برازجان دارای بیشترین میانگین (۱۷,۲۲) و پس‌از آن به ترتیب نقاط قوت شهر با میانگین (۱۵,۱۷)، تأثیر جاذبه‌های مذهبی-فرهنگی: مشاهده آداب و رسوم سنتی برازجان (تعزیه)، زیارت بقاع متبرکه (شاهزاده ابراهیم)، نحوه برخورد مردم برازجان (مهمان‌نوازی و صمیمیت) در میزان انگیزه برای سفر به برازجان با میانگین (۱۰,۱۹) تأثیر مکان‌های تاریخی: کاروانسرای مشیرالملک، بازدید از تپه نمازگاه در ده قائد، بازدید از کاخ چرخاب، بازدید از کاخ بردک سیاه، با میانگین (۹,۵۶) و پس‌از آن تأثیر خرید: خرید صنایع‌دستی (حصیر، کپو، زنبیل) و خرید خرما-شیره-رطب-ارده چه میزان در انگیزه شما برای سفر به برازجان مؤثر بوده است با میانگین (۶,۸۹) دارای بیشترین میانگین می‌باشند. تأثیر موقعیت جغرافیایی و قرارگیری شهر برازجان در مسیر ارتباطی شیراز-کازرون-بوشهر در میزان انگیزه برای سفر به برازجان دارای کمترین میانگین (۱,۰۱) هست.

جدول شماره ۳. رتبه‌بندی گویه‌های مؤثر بر ظرفیت‌های گردشگری با استفاده از آزمون فریدمن و خی دو

رتبه				
گویه‌ها	میانگین رتبه	کای اسکوئر	درجه آزادی	سطح معناداری
گردشگری و امکانات تفریحی	۱۲/۸۷	/۸۱۲ ۳۷۶۸	۳۰	۰/۰۰۰
گردشگری تاریخی برازجان	۲۰/۷۴			
جاذبه‌های مذهبی برازجان	۲۲/۶۹			
جاذبه‌های تاریخی برازجان	۲۷/۲۰			
سوغات برازجان	۱۸/۲۵			
موقعیت و دسترسی به برازجان	۳/۱۰			
وفاداری به گردشگری در برازجان	۱۶/۳۱			
اطلاع رسانه جاذبه‌های گردشگری	۹/۱۴			
مهمان‌نوازی مردم برازجان	۲۱/۱۴			
توصیه سفر به برازجان	۱۸/۲۵			
نقاط قوت گردشگری برازجان	۲۶/۵۲			
انتظار و برآورد از شهر برازجان	۹/۴۶			
رتبه گردشگری شهر برازجان در استان	۱۳/۴۴			

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

مقایسه میانگین رتبه‌ها در جدول شماره (۳) نشان می‌دهد که تأثیر جاذبه‌های طبیعی: پارک سرکره، غار گوریک، دشت نرگسی، نخلستان‌ها، گندم ریز در میزان انگیزه برای سفر به برازجان بالاترین رتبه (۲۷,۲۰) و پس‌از آن به ترتیب، نقاط قوت شهر با رتبه (۲۶,۵۲)، تأثیر جاذبه‌های مذهبی-فرهنگی: مشاهده

آداب و رسوم سنتی برازجان (تعزیه)، زیارت بقاع متبرکه (شاهزاده ابراهیم)، نحوه برخورد مردم برازجان (مهمان‌نوازی و صمیمیت) در میزان انگیزه برای سفر به برازجان با رتبه (۲۲,۶۹)، میزان ضروری و تأثیرگذار سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در توسعه گردشگری در شهر برازجان با رتبه (۲۱,۵۵) و میزان تأثیر رفتار صمیمانه و مهمان‌نوازی مردم برازجان در توسعه گردشگری و جذب گردشگر با رتبه (۲۱,۱۴) دارای بالاترین رتبه می‌باشند.

تأثیر موقعیت جغرافیایی و قرارگیری شهر برازجان در مسیر ارتباطی شیراز-کازرون-بوشهر در میزان انگیزه برای سفر به برازجان با رتبه (۳,۱۰) دارای پایین رتبه می‌باشند.

جدول شماره ۴. نتایج آزمون کای اسکوتر بر روی گویه مؤثر در ظرفیت پذیری گردشگری از دیدگاه گردشگران

گویه‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی	آزمون خی دو
گردشگری و رشد اشتغال	۰/۰۰۰	۴	۹۵,۸۶۷
گردشگری و افزایش درآمد	۰/۰۰۰	۴	۷۹,۹۰۰
گردشگری و مهاجرت	۰/۰۰۰	۴	۵۷,۰۶۷
گردشگری و افزایش قیمت زمین	۰/۰۰۰	۴	۱۱۱,۶۰۰
گردشگری و توسعه حمل‌ونقل	۰/۰۰۰	۴	۱۴۸,۳۰
گردشگری و امکانات تفریحی	۰/۰۰۰	۴	۲۸,۸۳۳
گردشگری تاریخی برازجان	۰/۰۰۰	۹	۳۵۸,۶۰۰
جاذبه‌های مذهبی برازجان	۰/۰۰۰	۵	۷۷,۵۶۰
جاذبه‌های تاریخی برازجان	۰/۰۰۰	۱۵	۱۷۴,۸۸۰
سوغات برازجان	۰/۰۰۰	۲	۹۳,۲۶۰
موقعیت و دسترسی به برازجان	۰/۰۰۰	۱	۲۸۸,۱۲۰
گردشگری و ناهنجاری‌های اجتماعی	۰/۰۰۰	۴	۱۲۷,۵۶۷
گردشگری و اثرات منفی فرهنگی	۰/۰۰۶	۴	۱۴۷,۴۶۷
گردشگری در فصول سال	۰/۰۰۰	۴	۳۹,۶۰۰
امنیت گردشگران	۰/۰۰۰	۴	۱۳۷,۰۰۰
گردشگری و تخریب طبیعت	۰/۰۰۰	۴	۴۱,۲۶۷
سرمایه‌گذاری در گردشگری برازجان	۰/۰۰۰	۵	۲۶۷,۹۲۰
آینده‌نگری گردشگری برازجان	۰/۰۰۰	۴	۳۴,۹۰۰
وفاداری به گردشگری در برازجان	۰/۰۰۰	۴	۱۴۴,۶۶۳
اطلاع رسانه جاذبه‌های گردشگری	۰/۰۰۰	۴	۱۹۰,۷۰۰
مهمان‌نوازی مردم برازجان	۰/۰۰۰	۴	۱۶۸,۶۰۰
توصیه سفر به برازجان	۰/۰۰۰	۴	۶۵,۶۳۷
نقاط قوت گردشگری برازجان	۰/۰۰۰	۹	۱۱۰,۶۰۰
انتظار و برآورد از شهر برازجان	۰/۰۰۰	۳	۳۵۵,۲۲۷
رتبه گردشگری شهر برازجان در استان	۰/۰۰۰	۴	۱۶۲,۳۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

جدول شماره (۴) نتایج آزمون کای اسکوئر، مقدار خی دو، درجه آزادی و سطح معنی‌داری یا را نشان می‌دهد. با توجه به سطح معنی‌داری که در همه متغیرها در سطح خطای کمتر از 0.05 ($p < 0.05$) است و نشان می‌دهد بیشترین مقدار خی دو مربوط به تأثیر مکان‌های تاریخی: کاروانسرای مشیرالملک، بازدید از تپه نمازگاه در ده قائد، بازدید از کاخ چرخاب، بازدید از کاخ بردک سیاه هست.

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از مهم‌ترین مقصدهایی که روند گردشگری جهان را در دهه‌های گذشته تحت تأثیر قرار داده، مراکز شهری است. رشد سفرهای کوتاه‌مدت این مقصدها را به یکی از اصلی‌ترین مراکز گردشگری تبدیل نموده و این پدیده خود را در کاهش میانگین سفر گردشگران در بیشتر مقصدهای دنیا نشان داده است. شهرها به‌عنوان مقصدهای گردشگری دارای عملکردی چندمنظوره هستند: آن‌ها به‌عنوان دروازه ورودی به کشور، مراکز اقامت و مبدأ سفر به روستاها و مقصدهای مجاور خود هستند. علاوه بر این شهرها فقط مقصدهایی را که در آن‌ها جمعیتی با فعالیت اقتصادی، زندگی فرهنگی و تحت کنترل نیروهای سیاسی کنار هم جمع می‌شوند، نمی‌باشند؛ بلکه نقش مهمی را به‌عنوان مراکز فعالیت گردشگری بر عهده‌دارند. شهر برازجان از جمله شهرهای استان بوشهر هست که به دلیل وجود ویژگی‌های طبیعی، تاریخی و مذهبی خاص خود، هر ساله میزبان گردشگران زیادی از سایر نقاط کشور هست. لذا در پژوهش حاضر سعی شده است با استفاده از نظرات کارشناسان و گردشگران شهر برازجان به امکان‌سنجی پتانسیل‌های گردشگری این شهر پرداخته شود. نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که جاذبه‌های گردشگری و مذهبی و فرهنگی و جاذبه‌های طبیعی بسیار غنی در شهر برازجان وجود دارد که جاذب گردشگران و عامل توسعه گردشگری می‌باشند. به‌بیان دیگر، در راستای آزمون فرضیه اول نتایج حاصل از آزمون تک نمونه‌ای نشان داد در بیشتر ظرفیت‌های گردشگری شهر برازجان، مقدار محاسبه بیش‌ازحد مبنا است و مهم‌تر اینکه در بیشتر ظرفیت‌ها این تفاوت به لحاظ آماری معنادار است و وضعیت گویه‌های مربوط به جاذبه‌های گردشگری چشم‌گیر و معنادار است. جهت تحلیل بیشتر داده‌های حاصل از پرسشنامه علاوه بر آزمون T تک نمونه‌ای از آزمون فریدمن و کای اسکوئر استفاده شد. نتایج آزمون فریدمن (جدول ۳) تأثیر جاذبه‌های گردشگری تاریخی، مذهبی، طبیعی و... را دارای بیشترین میانگین و انحراف معیار نشان می‌دهد و جاذبه‌ها از لحاظ رتبه‌بندی دارای بالاترین رتبه معرفی می‌کند.

همچنین نتایج آزمون کای اسکوئر و میزان خی دو همه متغیرها در سطح خطای کمتر از 0.05 معنی‌دار می‌باشند و بیشترین مقدار خی دو مربوط به جاذبه‌های گردشگری شهر برازجان می‌باشند.

نتایج حاصله نشان می‌دهد از نظر گردشگران شهر برازجان از نظر ظرفیت‌های گردشگری دارای وضعیت مناسبی بوده که با توجه به یافته‌های حاصل از کارت مصاحبه گردشگران و میزان آشنایی با این جاذبه‌ها، نگارنده متوجه این امر شده که جاذبه‌های گردشگری این شهر نیاز به معرفی بیشتر داشته و زیرساخت‌های گردشگری می‌بایست ارتقا یابند؛ بنابراین در شهر برازجان، وجود ظرفیت‌های غنی جهت توسعه گردشگری تأیید می‌شود. علاوه بر آزمون‌های انجام‌گرفته، بررسی تحلیلی ما از نظر کیفی نشان

می‌دهد که شهر برازجان با برخورداری از چند ویژگی عمده می‌تواند یکی از قطب‌های گردشگری در سطح استان بوشهر باشد.

منابع و مآخذ:

- (۱) آزادی، ا. ۱۳۹۱. توسعه گردشگری شهری. تهران. چاپ اول. تیسرا.
- (۲) پوراحمد، ا.، بهدوست، ف.، فرو هودی، ر. ۱۳۹۴. بررسی نقش گردشگری در توسعه شهری کرمانشاه. فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری- منطقه ای. ۵(۱۵): ۸۵-۱۰۰.
- (۳) ذاکری، ص.، صادقلو، ط. ۱۴۰۰. اولویت‌بندی جاذبه‌های گردشگری باهدف توسعه گردشگری(منطقه مورد مطالعه: شهر مشهد). فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری. سال دهم. ۷(۲۶): ۷۰-۵۹.
- (۴) رهنمایی، م ت. ۱۳۹۰. گردشگری شهری. سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور. تهران. ایران.
- (۵) سازمان جهانی گردشگری. ۱۳۹۶. برنامه‌ریزی توریسم در سطح ملی و منطقه‌ای. مترجم: بهرام رنجبریان و محمد زاهدی. انتشارات جهاد دانشگاهی اصفهان.
- (۶) صفایی پور، م.، مرادی مفرد، س. ۱۳۹۵. تحلیل الگوی رفتاری گردشگران در دسترسی به جاذبه‌های شهری (مورد مطالعه: شهر کرمانشاه). فصلنامه فضای گردشگری. ۵(۱۸): ۱۴۱-۱۲۵.
- (۷) ضیایی، م.، امین بیدختی، ع.ا.، قربانی، ف. ۱۳۹۲. ارزیابی ظرفیت جامعه محلی برای توسعه پایدار گردشگری. فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات مدیریت گردشگری. ۸(۲۴): ۸۸-۵۹.
- (۸) عربشاهی کریزی، ا.، آریانفر، م. ۱۳۹۲. گردشگری سلامت و قابلیت‌های گردشگری پزشکی- درمانی در ایران. فصلنامه فضای گردشگری. ۳(۹): ۱۵۲-۱۳۳.
- (۹) عطایی، ر.، موسوی، م.س.، شریف نژاد، م.ج. ۱۴۰۰. برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری در بافت‌های تاریخی(مطالعه موردی: بخش مرکزی شهر ارومیه). فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری. ۱۰(۳۹): ۱۲۲-۱۰۳.
- (۱۰) قربانی، ا.، دانایی، ا.، زرگر، س.م.و همتیان، ه. ۱۳۹۸. شناسایی عوامل هوشمندی سازمان در سازمان‌های ارائه‌دهنده خدمات گردشگری در استان خراسان جنوبی. فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری- منطقه ای. ۹(۳): ۱۵۶-۱۳۷.
- (۱۱) کاظمی نیا، ع.، میمندی، ص. ۱۳۹۵. استفاده از GIS در ارتقای صنعت گردشگری شهر کرمان. فصلنامه علمی- پژوهشی اطلاعات جغرافیایی. ۲۷(۱۰۷): ۱۷۷-۱۶۵.
- (۱۲) گودرزی، م.و آلبوبالدی، ا. ۱۳۹۹. بررسی و ارزیابی بسترهای توسعه گردشگری خلاق در شهر اهواز با استفاده از مدل SWOT. هفتمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم جغرافیا، معماری و شهرسازی ایران.
- (۱۳) معروف نژاد، ع.، امیری، ا. ۱۴۰۰. ارزیابی مطلوبیت پارک‌ها از منظر گردشگری شهری و گذران اوقات فراغت شهروندان با استفاده از مدل کوپراس(مطالعه موردی: منطقه ۲ شهری کلان‌شهر اهواز). فصلنامه فضای گردشگری. ۱۰(۳۹): ۲۰-۱.
- (۱۴) مقیمی، ا.، مقصودی، م.، یمانی، م.ف.، حسن زاده، ی. ۱۳۹۹. شناسایی، ارزیابی و رتبه‌بندی خورهای شرق تنگه هرمز به‌منظور توسعه پایدار گردشگری (از میناب تا جاسک). فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری. ۱۵(۵۱): ۱۴۴-۱۱۱.

- ۱۵) نصراللهی، ز.، جهانبازی، ندا.، ناصری، ط. ۱۳۹۳. رده‌بندی استان‌های کشور برحسب جاذبه‌های گردشگری. فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری. ۹(۲۸): ۳۷-۱۷.
- 16) Casais, B., Fernandes, J., Mariana, S. 2020. Tourism innovation through relationship marketing and value co-creation: A study on peer-to-peer online platforms for sharing accommodation, *Journal of Hospitality and Tourism Management* 42 (2020)51-57. DOI: 10.1016/j. jhtm.2019.11.010.
- 17) Croes, R. 2014. Tourism and poverty reduction in Latin America: where does the region stand? vol. 6no, 3, 2014 pp.293-300.
- 18) Lee, Y.A., Jang, S., Kim J. 2020. Tourism clusters and peer-to-peer accommodation, *Annals of Tourism Research* 83 (2020) 102960, DOI: 10.1016/j.annals.2020.102960.
- 19) Lenzen, Manfred. 2018. The carbon pot prints of global tourism 522.
- 20) Li, Sh., Li, G., Law, R., Paradies, Y. 2020. Racism in tourism reviews, *Tourism Management* 80 (2020) 104100.
- 21) Liu, S.T. 2020. Comparing the Perspectives of municipal tourism departments and cultural departments on urban cultural-tourism development, *Journal of Destination Marketing & Management* 16 (2020) 100432.
- 22) Rahmafitra, F., Pearce, Ph. L., Oktadiana, H, Putro, H P.H. 2020. Tourism Planning and Planning theory: Historical roots and contemporary alignment, *Tourism Management Perspectives* 35(2020)100703.
- 23) Sharif, N.M.D., Lonik, K. A. T. 2014. Entrepreneurship as a catalyst for Rural Tourism Development, *EDP Sciences*, 01087, pp.1-8.
- 24) Wu, C.W. 2015. Destination loyalty modeling of the global tourism, *Journal of Business Research*.
- 25) www.Borazjancity.com